

Phát triển mô hình du lịch cộng đồng bền vững theo Luật Hợp tác xã 2023: kinh nghiệm từ Du lịch cộng đồng Thiềng Liềng

Đặng Thị Thu Huyền

Khoa Luật, Trường Đại học Nguyễn Tất Thành
huyendtt@ntt.edu.vn

Tóm tắt

Nghiên cứu tập trung phân tích quá trình phát triển mô hình du lịch cộng đồng bền vững tại ấp Thiềng Liềng (Thành phố Hồ Chí Minh) trong bối cảnh Luật Hợp tác xã 2023 chính thức có hiệu lực, tạo ra những thay đổi quan trọng về khung pháp lý và cơ chế vận hành cho các hợp tác xã du lịch. Thông qua phương pháp tổng hợp tài liệu, khảo sát thực địa và phân tích trường hợp điển hình, nghiên cứu đã làm rõ vai trò trung tâm của hợp tác xã trong việc tổ chức, quản lý, điều phối hoạt động và phân chia lợi ích giữa các thành viên, góp phần nâng cao hiệu quả phát triển du lịch cộng đồng. Kết quả cho thấy, việc thành lập hợp tác xã du lịch đã giúp cộng đồng Thiềng Liềng chuyển đổi sinh kế, bảo tồn nghề truyền thống, nâng cao năng lực cộng đồng và xây dựng thương hiệu điểm đến đặc trưng. Tuy nhiên, mô hình vẫn đối mặt với nhiều thách thức về hạ tầng, nguồn nhân lực, tổ chức quản lý và cơ chế phân chia lợi ích. Nghiên cứu đề xuất các giải pháp hoàn thiện mô hình hợp tác xã du lịch cộng đồng, nhấn mạnh vai trò của khung pháp lý mới, sự phối hợp đa bên và phát triển sản phẩm du lịch đặc trưng gắn với bảo tồn giá trị bản địa.

Nhận 20/07/2025
Được duyệt 05/09/2025
Công bố 28/09/2025

Từ khóa

du lịch cộng đồng, hợp tác xã, phát triển bền vững, Thiềng Liềng, Luật Hợp tác xã 2023

© 2025 Journal of Science and Technology - NTTU

1 Đặt vấn đề

Trong bối cảnh Việt Nam thúc đẩy đổi mới mô hình tăng trưởng kinh tế hướng tới phát triển bền vững, lấy khoa học công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số làm các động lực chủ đạo, du lịch cộng đồng (Community-Based Tourism - CBT) nổi lên như một giải pháp hiệu quả nhằm cải thiện sinh kế cho cư dân nông thôn, bảo tồn các giá trị văn hóa bản địa và tạo điểm nhấn cho ngành du lịch. Theo Luật Du lịch 2017, *"Du lịch cộng đồng là loại hình du lịch được phát triển trên cơ sở các giá trị văn hóa của cộng đồng, do cộng đồng cư dân quản lý, tổ chức khai thác và hưởng lợi"*. Mô hình này không chỉ góp phần phục hồi và phát triển các giá trị văn hóa, nghề truyền thống mà còn có vai trò nâng cao chất lượng đời sống và cải thiện thu nhập cho người dân địa phương.

Tại Thành phố Hồ Chí Minh (TP HCM), trong quá trình triển khai kế hoạch phát triển du lịch nông thôn, trọng tâm là xây dựng sản phẩm du lịch nông nghiệp, sinh thái gắn kết với phát huy giá trị cộng đồng, cũng như phát triển các sản phẩm đạt chuẩn OCOP từ 3 sao trở lên, cộng đồng diêm dân Thiềng Liềng (ấp Thiềng Liềng, xã đảo Thạnh An) với sự hỗ trợ của các chuyên gia đã chủ động phát triển các sản phẩm du lịch cộng đồng đặc trưng. Quá trình chuyển đổi sinh kế từ nghề muối truyền thống sang phát triển du lịch được hiện thực hóa thông qua việc thành lập hợp tác xã du lịch theo quy định của Luật Hợp tác xã 2023. Việc nghiên cứu cách thức áp dụng Luật Hợp tác xã 2023 trong tổ chức và phát triển Du lịch cộng đồng tại Thiềng Liềng mang ý nghĩa thực tiễn, góp phần củng cố nền tảng phát triển bền vững cho mô hình Du lịch cộng đồng ở địa phương.

2 Khung pháp lý về phát triển du lịch cộng đồng bền vững và thực tiễn triển khai tại mô hình Du lịch cộng đồng Thiêng Liền

Theo quy định tại khoản 15 Điều 3 Luật Du lịch năm 2017, “Du lịch cộng đồng là loại hình du lịch được phát triển trên cơ sở các giá trị văn hóa của cộng đồng, do cộng đồng dân cư quản lý, tổ chức khai thác và hưởng lợi”. Định nghĩa pháp lý này nhấn mạnh ba yếu tố cốt lõi của du lịch cộng đồng: (i) lấy giá trị văn hóa cộng đồng làm nền tảng phát triển; (ii) cộng đồng địa phương giữ vai trò chủ thể trong quản lý và tổ chức hoạt động du lịch; (iii) lợi ích từ hoạt động du lịch được phân phối trực tiếp cho cộng đồng tham gia.

Bản chất của du lịch cộng đồng là mô hình phát triển kinh tế – xã hội dựa trên sự tham gia chủ động của cộng đồng địa phương, trong đó người dân không chỉ là đối tượng thụ hưởng mà còn là chủ thể tích cực trong quá trình xây dựng, phát triển và quản lý các hoạt động du lịch. Điều này tạo nên sự khác biệt căn bản so với các mô hình du lịch truyền thống, nơi cộng đồng địa phương thường chỉ đóng vai trò cung ứng lao động hoặc tài nguyên.

Từ bản chất pháp lý nêu trên, hoạt động du lịch cộng đồng cần tuân thủ các nguyên tắc cơ bản sau: (i) Nguyên tắc tự quản: cộng đồng địa phương có quyền tự chủ trong việc quyết định phát triển du lịch, từ việc lựa chọn sản phẩm dịch vụ đến cách thức tổ chức và quản lý hoạt động; (ii) Nguyên tắc bền vững: phát triển du lịch phải đảm bảo cân bằng giữa lợi ích kinh tế, xã hội và môi trường, không gây tác động tiêu cực đến tài nguyên thiên nhiên và văn hóa địa phương; (iii) Nguyên tắc công bằng: lợi ích từ du lịch được phân chia công bằng trong cộng đồng, ưu tiên các nhóm yếu thế như phụ nữ, người nghèo, người cao tuổi; (iv) Nguyên tắc chân thực: sản phẩm du lịch phải phản ánh đúng bản sắc văn hóa, lối sống và giá trị truyền thống của cộng đồng, tránh việc thương mại hóa quá mức. Việc tuân thủ các nguyên tắc này là cơ sở để đảm bảo phát triển du lịch cộng đồng theo hướng bền vững, góp phần nâng cao đời sống vật chất, tinh thần và bảo tồn giá trị văn hóa cho cộng đồng địa phương.

Mô hình du lịch cộng đồng trên cả nước hiện nay đang đối mặt với nhiều khó khăn và thách thức cốt lõi, ảnh hưởng trực tiếp đến hiệu quả và tính bền vững của loại hình này. Trước hết, hạ tầng giao thông và cơ sở vật chất tại nhiều điểm du lịch cộng đồng còn yếu và thiếu

đồng bộ. Đường vào các làng, bản, ấp đảo thường khó đi, đặc biệt vào mùa mưa, trong khi hệ thống lưu trú, vệ sinh công cộng, điện nước và các dịch vụ hỗ trợ khác chưa đáp ứng được nhu cầu ngày càng tăng của du khách. Việc kết nối giữa các điểm đến, cũng như giữa cộng đồng với các trung tâm du lịch lớn, còn hạn chế, làm giảm sức hấp dẫn và khả năng cạnh tranh của sản phẩm du lịch cộng đồng so với các loại hình khác. Về tổ chức quản lý, nhiều mô hình vẫn hoạt động tự phát, chưa có tư cách pháp nhân rõ ràng, dẫn đến khó khăn trong ký kết hợp đồng, tiếp cận nguồn vốn ưu đãi, bảo vệ quyền lợi thành viên và xây dựng thương hiệu điểm đến. Sự phối hợp giữa các hộ tham gia còn rời rạc, thiếu quy chế hoạt động, tiêu chuẩn dịch vụ và cơ chế phân chia lợi ích minh bạch, dễ phát sinh mâu thuẫn nội bộ và giảm động lực tham gia của cộng đồng. Nguồn nhân lực là một thách thức lớn khi phần lớn người dân địa phương chưa được đào tạo bài bản về kỹ năng làm du lịch, dịch vụ khách hàng, quản lý chất lượng, an toàn du lịch và marketing. Khả năng ngoại ngữ còn hạn chế, đặc biệt khi hướng tới phát triển du lịch quốc tế, làm giảm khả năng phục vụ và thu hút khách nước ngoài. Các chương trình đào tạo, tập huấn còn thiếu và chưa sát với thực tiễn từng vùng miền. Về tài chính, các cộng đồng thường thiếu vốn đầu tư ban đầu, khó tiếp cận các nguồn vốn vay ưu đãi do chưa có tư cách pháp nhân hoặc năng lực quản lý tài chính còn yếu. Việc xây dựng quỹ chung để đầu tư phát triển hạ tầng, đào tạo nhân lực, quảng bá thương hiệu và phát triển sản phẩm mới còn nhiều hạn chế. Áp lực lên hệ sinh thái và môi trường ngày càng tăng khi lượng khách du lịch gia tăng, trong khi các biện pháp kiểm soát sức chứa, bảo vệ tài nguyên thiên nhiên và cân bằng giữa phát triển kinh tế với bảo tồn văn hóa, môi trường còn hạn chế. Nhiều nơi đối mặt với nguy cơ thương mại hóa quá mức các giá trị truyền thống, làm mất đi bản sắc và sự hấp dẫn nguyên bản của điểm đến. Bên cạnh đó, sự phối hợp giữa cộng đồng, chính quyền, doanh nghiệp và các tổ chức hỗ trợ còn thiếu chặt chẽ; các chính sách hỗ trợ phát triển du lịch cộng đồng chưa đồng bộ, thiếu cơ chế ưu đãi đặc thù và quy trình thủ tục còn phức tạp. Việc ứng dụng công nghệ số trong quản lý, quảng bá và kết nối thị trường còn hạn chế, khiến nhiều điểm du lịch cộng đồng chưa tiếp cận được với khách hàng tiềm năng trong và ngoài nước. Những khó khăn này đòi hỏi phải có giải pháp tổng thể, đồng bộ từ đầu tư hạ tầng, nâng cao năng lực cộng đồng, hoàn thiện mô hình tổ

chức, đến xây dựng cơ chế phân chia lợi ích minh bạch và phát triển sản phẩm du lịch đặc trưng gắn với bảo tồn giá trị bản địa.

Từ tháng 12/2022 triển khai mô hình du lịch cộng đồng thông qua và thành lập hợp tác xã du lịch theo Luật Hợp tác xã 2023, đến nay Thiềng Liềng đã đón được gần 5 000 lượt khách và đạt doanh thu trên 4,5 tỷ đồng, tạo việc làm cho nhiều lao động địa phương, góp phần nâng cao đời sống và cải thiện sinh kế cho cộng đồng tại chỗ thông qua việc khai thác hợp lý tài nguyên địa phương mà không gây tổn hại đến môi trường. Mô hình này tạo ra chuỗi giá trị khép kín, trong đó cộng đồng vừa là nhà sản xuất, vừa là nhà cung cấp dịch vụ và là người thụ hưởng chính, nâng cao đời sống tinh thần cho người dân thông qua văn hóa bản địa. Khi du khách quan tâm và đánh giá cao những giá trị truyền thống, người dân địa phương cảm thấy được ghi nhận và trân trọng, từ đó có động lực bảo tồn và phát huy những giá trị này. Hoạt động du lịch cũng tạo điều kiện cho người dân nâng cao kỹ năng giao tiếp, học hỏi ngôn ngữ, tiếp xúc với các nền văn hóa khác nhau, góp phần mở rộng tầm nhìn và nâng cao trình độ nhận thức. Tại Thiềng Liềng, nghề làm muối truyền thống không chỉ được bảo tồn mà còn trở thành sản phẩm du lịch hấp dẫn, giúp du khách hiểu rõ hơn về lịch sử và văn hóa miền biển. Các loại hình nghệ thuật dân gian như đờn ca tài tử, các món ẩm thực truyền thống và lối sống cộng đồng đặc trưng được duy trì và phát triển nhờ sự quan tâm của du khách. Điều này tạo ra động lực cho thế hệ trẻ tiếp tục học hỏi và giữ gìn những giá trị văn hóa. Du lịch cộng đồng tạo ra cơ hội việc làm đa dạng cho người dân địa phương, từ cung cấp dịch vụ lưu trú, ẩm thực, hướng dẫn du lịch đến sản xuất hàng thủ công, lưu niệm. Điều này đặc biệt quan trọng đối với các vùng nông thôn, ven biển có sinh kế truyền thống bị ảnh hưởng bởi biến đổi khí hậu. Với đặc thù nghề muối chỉ có thể thực hiện trong 6 tháng mùa khô, du lịch cộng đồng đã trở thành sinh kế phụ nhưng góp phần kết nối các nguồn lực để phát triển đời sống kinh tế của người dân, tạo điều kiện cho những hộ nghèo và cận nghèo có cơ hội tham gia du lịch nhằm cải thiện mức thu nhập, góp phần xóa đói giảm nghèo. Sự tham gia của các tầng lớp khác nhau trong cộng đồng vào hoạt động du lịch tạo ra sự gắn kết, hợp tác và hỗ trợ lẫn nhau. Người dân địa phương có động lực mạnh mẽ để bảo vệ môi trường sống của mình khi nhận thức được giá trị kinh tế của tài nguyên thiên nhiên và văn hóa. Việc phát triển du lịch sinh thái gắn với bảo

tồn hệ sinh thái rừng ngập mặn đã tạo ra mô hình phát triển bền vững, trong đó lợi ích kinh tế và bảo vệ môi trường được cân bằng hài hòa. Du lịch cộng đồng là một trong những giải pháp quan trọng góp phần xây dựng nông thôn mới. Thông qua phát triển du lịch, cơ sở hạ tầng được cải thiện, đầu tư đồng bộ. Kết quả này được thể hiện rõ nét tại Thiềng Liềng, nơi đã trở thành "điểm đến du lịch cộng đồng tiêu biểu đầu tiên tại TP HCM", được bình chọn trong danh mục 10 điểm đến thú vị của TP HCM, Thiềng Liềng được kỳ vọng sẽ là mô hình để nhân rộng cho các địa phương khác. Mặc dù gặp phải những hạn chế về kết nối giao thông do vị trí địa lý đặc biệt "đảo trong đảo", nằm tách biệt hoàn toàn với các điểm đến du lịch khác của TP HCM cũng như các địa bàn trong khu vực Đông Nam Bộ, Thiềng Liềng vẫn được các doanh nghiệp kinh doanh lữ hành đánh giá là điểm đến độc đáo và có giá trị chiến lược. Lý do chính là Thiềng Liềng đóng vai trò then chốt trong việc kết nối tuyến hành trình "từ sông ra biển" của TP HCM – một sản phẩm du lịch đặc trưng được kỳ vọng sẽ tạo ra sự khác biệt trong danh mục du lịch của thành phố.

Như vậy, du lịch cộng đồng Thiềng Liềng không chỉ là một loại hình du lịch đơn thuần mà còn là một chiến lược phát triển toàn diện, góp phần giải quyết nhiều vấn đề kinh tế – xã hội của nông thôn, đồng thời bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống của dân tộc.

3 Vai trò của mô hình hợp tác xã trong phát triển Du lịch cộng đồng Thiềng Liềng

Hợp tác xã Nông nghiệp Thương mại Dịch vụ Du lịch Thiềng Liềng (HTX) được thành lập ngay khi ra mắt mô hình Du lịch cộng đồng. HTX giữ vai trò trung tâm trong tổ chức, quản lý và phát triển du lịch cộng đồng bền vững. Vai trò này được thể hiện trên các phương diện:

Thứ nhất, tổ chức và điều phối hoạt động du lịch một cách hệ thống, chuyên nghiệp: HTX là đầu mối liên kết các hộ gia đình, tập hợp nguồn lực cộng đồng để xây dựng, vận hành và phát triển các sản phẩm, dịch vụ du lịch. Thông qua HTX, các hoạt động du lịch không còn mang tính tự phát mà được tổ chức bài bản, có kế hoạch, đảm bảo chất lượng và an toàn cho du khách. Tại Thiềng Liềng, HTX giúp kết nối các hộ diêm dân, hộ nuôi trồng thủy sản, bảo vệ rừng và các nhóm làm dịch vụ lưu trú, ẩm thực, trải nghiệm, tạo thành chuỗi giá trị du lịch cộng đồng đặc trưng.

Thứ hai, đảm bảo phân chia lợi ích công bằng và minh bạch: HTX xây dựng cơ chế phân chia lợi nhuận dựa trên mức độ đóng góp và tham gia của từng thành viên, đồng thời công khai tài chính, tạo động lực cho các hộ dân tích cực tham gia phát triển du lịch. Điều này giúp mọi thành viên đều được hưởng lợi từ hoạt động du lịch, góp phần cải thiện thu nhập, nâng cao đời sống vật chất và tinh thần, đồng thời giảm nghèo đa chiều ở nông thôn

Thứ ba, bảo tồn và phát huy giá trị tài nguyên, văn hóa truyền thống: HTX đóng vai trò quan trọng trong việc bảo vệ tài nguyên thiên nhiên (rừng ngập mặn, ruộng muối), gìn giữ và phát huy các giá trị văn hóa bản địa như nghề làm muối, đờn ca tài tử, ẩm thực miền biển. Thông qua các sản phẩm du lịch đặc trưng, HTX góp phần quảng bá hình ảnh địa phương, nâng cao niềm tự hào cộng đồng và xây dựng thương hiệu điểm đến.

Thứ tư, nâng cao năng lực cộng đồng và phát triển nguồn nhân lực: HTX là nơi kết nối để tổ chức các hoạt động đào tạo, tập huấn kỹ năng làm du lịch cho người dân. Việc nâng cao năng lực cộng đồng không chỉ giúp cải thiện chất lượng dịch vụ mà còn tạo điều kiện cho các nhóm yếu thế (phụ nữ, hộ nghèo, thanh niên) tham gia vào chuỗi giá trị du lịch, thúc đẩy bình đẳng giới và phát triển bao trùm.

Thứ năm, thúc đẩy liên kết đa chiều và phát triển bền vững: HTX là cầu nối giữa cộng đồng với doanh nghiệp, chính quyền, các tổ chức xã hội, trường đại học và các chương trình phát triển như OCOP, góp phần mở rộng thị trường, đa dạng hóa sản phẩm, nâng cao năng lực cạnh tranh và phát triển du lịch cộng đồng theo hướng xanh, có trách nhiệm và bền vững.

Tại Thiêng Liêng, mô hình HTX du lịch cộng đồng đã chứng minh hiệu quả khi giúp cộng đồng diêm dân chuyển đổi sinh kế, đa dạng hóa nguồn thu nhập, bảo tồn nghề truyền thống và xây dựng thương hiệu “xứ vàng trắng” – điểm đến du lịch cộng đồng tiêu biểu đầu tiên của TP HCM. Đây là minh chứng rõ nét cho vai trò then chốt của HTX trong phát triển du lịch cộng đồng bền vững.

4 Luật Hợp tác xã 2023 – căn cứ pháp lý quan trọng cho phát triển du lịch cộng đồng bền vững

Luật Hợp tác xã 2023 đã có những điều chỉnh quan trọng so với Luật Hợp tác xã năm 1996, 2003 và 2012, tạo khung pháp lý thuận lợi cho việc phát triển hợp tác xã du lịch cộng đồng. Luật yêu cầu các HTX ứng dụng

chuyển đổi số, công khai tài chính và minh bạch trong hoạt động, phù hợp với yêu cầu quản lý du lịch chuyên nghiệp.

4.1 Tạo khung pháp lý chính thức và bền vững

Luật Hợp tác xã 2023 là cơ sở để thành lập hợp tác xã du lịch cộng đồng có tư cách pháp nhân độc lập, qua đó thiết lập một nền tảng pháp lý vững chắc cho các hoạt động du lịch tại địa phương. Đối với cộng đồng Thiêng Liêng, điều này đặc biệt quan trọng khi các hoạt động du lịch trước đây chủ yếu được tổ chức tự phát. Việc có tư cách pháp nhân giúp HTX có thể ký kết hợp đồng chính thức với các đối tác, công ty lữ hành; mở tài khoản ngân hàng và quản lý tài chính minh bạch; đăng ký kinh doanh các dịch vụ du lịch theo quy định pháp luật; đồng thời bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của các thành viên. Luật Hợp tác xã 2023 quy định rõ các chính sách ưu đãi của Nhà nước dành cho Hợp tác xã (HTX), bao gồm: (i) tiếp cận nguồn vốn ưu đãi từ Quỹ Hỗ trợ phát triển HTX với lãi suất thấp; (ii) hỗ trợ đầu tư hạ tầng du lịch cộng đồng từ ngân sách nhà nước, tham gia các chương trình hỗ trợ phát triển du lịch của TP HCM, cũng như ưu tiên trong các dự án ODA và hỗ trợ quốc tế về phát triển du lịch bền vững. Nhờ đó, HTX được bảo vệ toàn diện về quyền sở hữu tài sản, quyền kinh doanh và quyền lợi của các thành viên, bảo vệ lợi ích chung trong quá trình phát triển du lịch.

4.2 Thúc đẩy quản trị dân chủ và minh bạch

Một trong những điểm nổi bật của Luật Hợp tác xã 2023 là nguyên tắc “một thành viên, một phiếu”, đảm bảo quyền biểu quyết bình đẳng cho mọi thành viên, bất kể mức độ vốn góp. Điều này giúp tăng cường sự tham gia công bằng của toàn cộng đồng Thiêng Liêng, từ các hộ khá giả đến các hộ nghèo và cận nghèo. Mỗi hộ gia đình tham gia HTX đều có một phiếu biểu quyết trong Đại hội thành viên, các quyết định quan trọng về định hướng phát triển du lịch được thảo luận công khai, không có sự phân biệt đối xử dựa trên mức độ đóng góp vốn hay vị thế xã hội. Luật cũng yêu cầu HTX công khai tài chính định kỳ và ứng dụng công nghệ số trong quản lý. Điều này không chỉ tăng cường niềm tin của thành viên và du khách vào chất lượng quản lý mà còn nâng cao hiệu quả vận hành HTX. HTX có Ban kiểm soát độc lập, giúp đảm bảo hoạt động minh bạch và tuân thủ pháp luật. Cơ chế này hỗ trợ kiểm soát việc sử dụng quỹ chung, phân chia lợi ích, giám sát chất lượng dịch vụ du lịch cung cấp cho khách, cũng như đảm bảo tuân thủ các quy định về bảo vệ môi trường và an toàn du lịch.

4.3 Thúc đẩy đa dạng hóa sản phẩm và dịch vụ

Luật Hợp tác xã 2023 khuyến khích HTX hoạt động đa ngành nghề, tạo điều kiện để Thiềng Liềng phát triển chuỗi giá trị tích hợp từ sản xuất muối đến du lịch trải nghiệm, bảo tồn văn hóa và phát triển sản phẩm lưu niệm. Cụ thể, HTX có thể xây dựng chuỗi giá trị “từ muối đến du lịch”: sản xuất muối chất lượng cao, chế biến thành sản phẩm OCOP, tổ chức du lịch trải nghiệm nghề muối, phát triển 24 điểm dừng chân thành các sản phẩm du lịch chuyên nghiệp, đồng thời kết nối với 191 sản phẩm OCOP đã được TP HCM công nhận để tạo ra sản phẩm du lịch đặc trưng. Bên cạnh đó, HTX có thể liên kết ngành dọc (từ nguyên liệu, sản xuất, chế biến, du lịch đến tiêu thụ) và ngành ngang (liên kết với nông nghiệp, thủy sản, thủ công mỹ nghệ) để mở rộng phạm vi hoạt động. Việc đầu tư phát triển các sản phẩm du lịch sáng tạo dựa trên tài nguyên địa phương như muối tắm thảo dược, gift box “Xứ vàng trắng”, dịch vụ du lịch kết hợp wellness và detox tự nhiên sẽ góp phần nâng cao giá trị sản phẩm và tăng thu nhập cho cộng đồng.

4.4 Bảo vệ quyền lợi thành viên

Luật Hợp tác xã 2023 quy định chi tiết về cơ chế phân chia lợi nhuận trong HTX, đảm bảo công bằng và minh bạch. Tại Thiềng Liềng, mô hình phân chia ban đầu được đề xuất gồm: 35 % theo mức độ tham gia cung cấp dịch vụ (ưu tiên các hộ tích cực), 30 % theo vốn góp của thành viên (khuyến khích đầu tư phát triển), 20 % cho quỹ phát triển chung (nâng cấp hạ tầng, đào tạo, quảng bá), và 15 % cho quỹ bảo tồn văn hóa và môi trường (bảo vệ rừng ngập mặn, nghề muối). Luật cũng ưu tiên các nhóm yếu thế như phụ nữ, người nghèo, người dân tộc thiểu số. Tại Thiềng Liềng, điều này được thể hiện qua việc ưu tiên đào tạo nghiệp vụ du lịch cho phụ nữ (mục tiêu 50 % lao động nữ), hỗ trợ các hộ nghèo tham gia chuỗi cung ứng dịch vụ du lịch, tạo cơ hội việc làm cho thanh niên địa phương nhằm hạn chế di cư ra thành phố. HTX đảm bảo lợi ích từ du lịch được chia sẻ rộng rãi trong cộng đồng, các hộ dân đều có cơ hội tham gia chuỗi giá trị du lịch, phát triển các dịch vụ phụ trợ như vận chuyển, bảo vệ, làm vệ sinh, đồng thời bảo vệ môi trường sống và văn hóa truyền thống cho thế hệ tương lai.

4.5 Khuyến khích đổi mới sáng tạo và liên kết

Luật Hợp tác xã 2023 khuyến khích hợp tác xã ứng dụng công nghệ hiện đại trong quản lý và marketing. Thiềng Liềng có thể phát triển nền tảng số như website,

ứng dụng di động “Thiềng Liềng Experience”, hệ thống đặt tour trực tuyến, thanh toán không tiền mặt, virtual tour 360° để quảng bá điểm đến, và hệ thống quản lý khách hàng (CRM) chuyên nghiệp. Về marketing số và thương mại điện tử, HTX có thể khai thác mạng xã hội để quảng bá thương hiệu “Xứ vàng trắng”, bán sản phẩm lưu niệm qua các nền tảng thương mại điện tử, phát triển content marketing về câu chuyện nghề muối và du lịch sinh thái. HTX cũng có khả năng mở rộng liên kết thị trường thông qua ký kết hợp đồng với các công ty lữ hành lớn tại TP HCM để phát triển tour kết hợp, liên kết để đón khách quốc tế, cũng như hợp tác với các HTX nông nghiệp, thủ công mỹ nghệ, dịch vụ để cung cấp thực phẩm sạch, sản xuất quà lưu niệm độc đáo và các dịch vụ vận chuyển, bảo vệ, y tế. Ngoài ra, HTX được khuyến khích đầu tư R&D để tạo ra các sản phẩm du lịch độc đáo như du lịch kết hợp chữa bệnh bằng muối khoáng tự nhiên, trại hè “Young Salt Farmer” cho trẻ em thành phố, tour du lịch khoa học về hệ sinh thái rừng ngập mặn, chương trình teambuilding doanh nghiệp với hoạt động làm muối. HTX cũng có thể tham gia các chương trình hợp tác quốc tế như mạng lưới du lịch cộng đồng ASEAN, hợp tác với các tổ chức NGO về du lịch bền vững, đón tiếp các đoàn khảo sát quốc tế về mô hình CBT. Như vậy, việc áp dụng toàn diện các quy định của Luật Hợp tác xã 2023 không chỉ giúp HTX Du lịch cộng đồng Thiềng Liềng có được khung pháp lý vững chắc mà còn trang bị đầy đủ công cụ để phát triển bền vững, từ cơ chế quản trị dân chủ đến khả năng đổi mới sáng tạo và mở rộng liên kết, tạo nền tảng vững chắc để biến tiềm năng thành hiện thực.

6 Kết luận và kiến nghị

Luật Hợp tác xã 2023 đã tạo ra một khung pháp lý mới, thuận lợi cho việc phát triển mô hình tổ chức dân chủ, minh bạch và bền vững trong lĩnh vực du lịch cộng đồng. Kinh nghiệm thực tiễn từ mô hình du lịch cộng đồng Thiềng Liềng cho thấy tiềm năng lớn của việc kết hợp bảo tồn nghề truyền thống với phát triển du lịch cộng đồng, trong đó hợp tác xã du lịch giữ vai trò then chốt trong việc tổ chức, quản lý, điều phối và phân chia lợi ích công bằng, góp phần phát triển bền vững kinh tế – xã hội địa phương. Mô hình du lịch cộng đồng tại Thiềng Liềng đã chứng minh hiệu quả trong việc đa dạng hóa sinh kế, bảo tồn giá trị văn hóa, nâng cao đời sống vật chất và tinh thần cho người dân, đồng thời góp phần xây dựng thương hiệu điểm đến đặc trưng cho TP

HCM. Tuy nhiên, để phát huy tối đa tiềm năng và đảm bảo phát triển bền vững, cần có sự phối hợp đồng bộ giữa các bên liên quan. Từ kết quả nghiên cứu, có một số kiến nghị sau:

Đối với các cấp quản lý nhà nước và UBND TP HCM: có các văn bản hướng dẫn cụ thể về hoạt động của hợp tác xã du lịch cộng đồng theo Luật Hợp tác xã 2023; đưa mô hình Thiềng Liềng vào kế hoạch phát triển du lịch của thành phố, gắn với các chương trình phát triển du lịch nông thôn, OCOP và xây dựng nông thôn mới; Ưu tiên hỗ trợ đầu tư hạ tầng giao thông thủy, bến bãi, hệ thống lưu trú, vệ sinh công cộng và các tiện ích du lịch, đồng thời thúc đẩy chuyển đổi số trong quản lý và quảng bá điểm đến.

Đối với cộng đồng cư dân Thiềng Liềng: nâng cao nhận thức về lợi ích và vai trò của mô hình HTX du lịch cộng đồng trong phát triển sinh kế bền vững. Chủ động, tích cực tham gia các hoạt động đào tạo, tập huấn nâng cao kỹ năng làm du lịch, quản lý, ngoại ngữ và bảo tồn văn hóa. Xây dựng sự đoàn kết, thống nhất trong cộng đồng, phát huy vai trò tự quản, tự chủ và sáng tạo trong phát triển sản phẩm du lịch đặc trưng.

Đối với các nhà nghiên cứu và Trường Đại học Nguyễn Tất Thành: đánh giá hiệu quả của việc áp dụng Luật

Hợp tác xã 2023 vào thực tiễn phát triển du lịch cộng đồng. Tiếp tục nghiên cứu, đánh giá tác động của mô hình HTX du lịch cộng đồng đối với phát triển kinh tế – xã hội – môi trường địa phương. Nghiên cứu so sánh với các mô hình du lịch cộng đồng thành công khác trong nước và quốc tế để rút ra bài học kinh nghiệm. Hỗ trợ đào tạo, tư vấn chuyên môn cho cộng đồng trong việc thành lập, vận hành và quản trị HTX du lịch cộng đồng. Nghiên cứu khả năng nhân rộng mô hình Thiềng Liềng cho các địa phương khác có điều kiện tương đồng, góp phần phát triển du lịch cộng đồng bền vững trên phạm vi cả nước.

Mô hình HTX Du lịch cộng đồng Thiềng Liềng theo Luật Hợp tác xã 2023 không chỉ là giải pháp cho một địa phương cụ thể mà còn là hướng đi mới cho phát triển du lịch bền vững tại Việt Nam. Với sự hỗ trợ đồng bộ từ chính quyền, sự tham gia tích cực của cộng đồng và đóng góp của giới nghiên cứu, mô hình này hứa hẹn sẽ trở thành điểm sáng trong phát triển du lịch cộng đồng, góp phần thực hiện thắng lợi các mục tiêu phát triển bền vững, xây dựng nông thôn mới hiện đại, văn minh và bảo tồn giá trị văn hóa truyền thống.

Tài liệu tham khảo

1. Chi cục Phát triển Nông thôn TP HCM. (2024). *Báo cáo kết quả chương trình OCOP năm 2023-2024*.
2. HTX Nông nghiệp Thương mại Dịch vụ Du lịch Thiềng Liềng. (2024). *Báo cáo hoạt động du lịch cộng đồng Thiềng Liềng năm 2022-2024*.
3. Luật Du lịch 2017, số 09/2017/QH14, Quốc hội nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam.
4. Luật Hợp tác xã 2023, số 17/2023/QH15, Quốc hội nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam.
5. Kết quả khảo sát thực tế tại Thiềng Liềng. (2024). Dữ liệu nội bộ chưa công bố.
6. Tổng cục Du lịch Việt Nam. (2024). *Khởi thông chính sách, du lịch Việt Nam phục hồi nhanh*. Truy cập từ <https://vietnamtourism.gov.vn>
7. Báo Sài Gòn Giải Phóng. (2024). *Thiềng Liềng – Điểm sáng du lịch cộng đồng của TP HCM*. Truy cập từ <https://www.sggp.org.vn>
8. UNESCO. (2000). *The Cần Giờ Mangrove Biosphere Reserve*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
9. UNWTO. (2019). *Guidelines for Community-Based Tourism Development*. United Nations World Tourism Organization.



Developing a Sustainable Community-Based Tourism Model under the 2023 Law on Cooperatives: Experiences from Thiềng Liềng Community-Based Tourism

Dang Thi Thu Huyen

Faculty of Law – Nguyen Tat Thanh University

huyendtt@ntt.edu.vn

Abstract The study analyzed the development process of the sustainable community-based tourism model in Thiềng Liềng (Ho Chi Minh City) in the context of the official implementation of the 2023 Cooperative Law, which has brought about significant changes to the legal framework and operational mechanisms for tourism cooperatives. By employing literature synthesis, field surveys, and case study analysis, the research clarified the central role of cooperatives in organizing, managing, coordinating activities, and distributing benefits among members, thereby contributing to enhancing the effectiveness of community-based tourism development. The findings indicated that the establishment of tourism cooperatives has facilitated livelihood transformation, preservation of traditional crafts, capacity building for the community, and the development of a distinctive destination brand for Thiềng Liềng. However, the model still faced numerous challenges related to infrastructure, human resources, management organization, and benefit-sharing mechanisms. Based on practical experience, the paper proposed solutions to improve the community-based tourism cooperative model, emphasizing the role of the new legal framework, multi-stakeholder collaboration, and the development of unique tourism products associated with the preservation of local values.

Keywords community-based tourism, cooperative, sustainable development, Thiềng Liềng, 2023 Cooperative Law